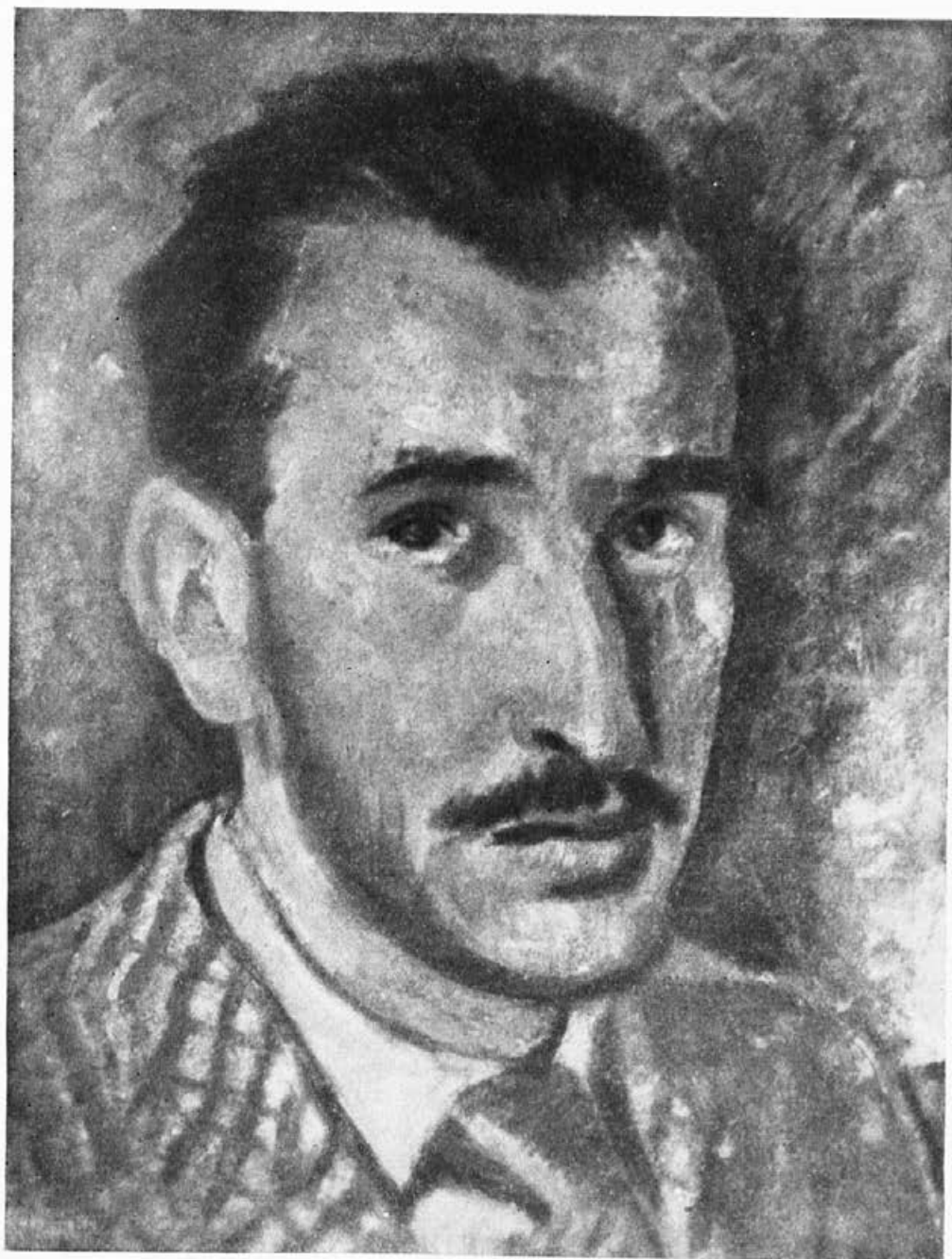

NAŠ ROD

LETNIK XIII • ŠTEV.

LETO 1941/42 - XX

9

Ante Vukobratović

RAZDELITEV NAGRAD REŠILCEM UGANK IZ 6. IN 7. ŠT. „NAŠEGA RODA“:

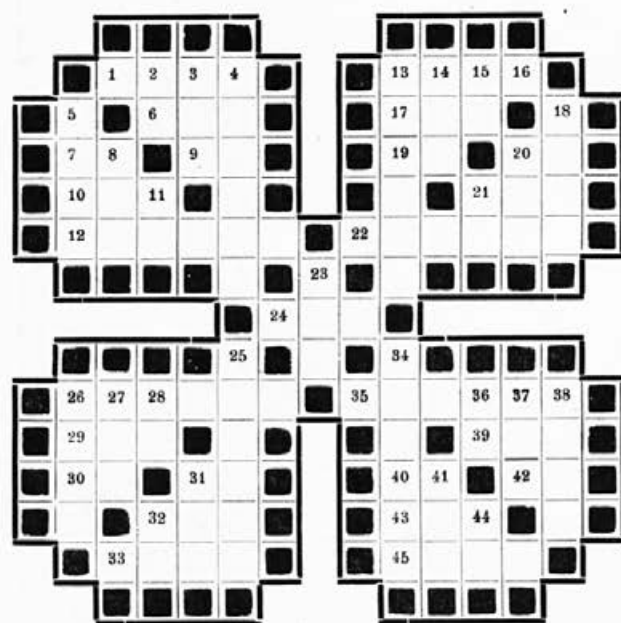
Križanko v 8. št. »Našega roda« so pravilno rešili in bili izžrebani za nagrado:

1. Franci Simončič, uč. II. r. lj. šole na Grabnu v Ljubljani.
2. Marta Zabukovec, uč. VI. r. lj. šole v Novi vasi na Blokah.
3. Matija Turšič, uč. IV. r. lj. šole na Uncu pri Rakeku.
4. Ivan Košir, uč. IV. r. lj. šole iz Novih Jarš.
5. Ivan Prek, uč. IV. r. lj. šole v Tomišlju.

Posebno nagrado prejme za rešitev slikopisa »Lakomna krčmarica«:
Marija Koprive, učenka lj. šole v Želimljah.

Naslovna slika: *Omersa*, lastni portret.

KRIŽANKA „ROŽA“

Vodoravno: 1. velika žival; 6. številka; 7. kazalni zaimek; 9. vas pri Ljubljani; 10. del obraza; 12. domača žival; 13. skupina vojakov; 17. oblika pesmi; 19. zlog, rabljen v pesmih; 20. kazalni zaimek; 21. ptič; 22. kisel sad; 24. pride za dnevom; 26. tresenje zemlje; 29. žuželka z želom; 30. »tiho« - medmet; 31. svoj. zaimek; 32. reka v Egiptu; 33. pisalno orodje; 35. gozdno drevo; 39. morska riba; 40. vzklík; 42. prislov načina; 43. glas; 45. prvi človek.

Navpično: 2. prislov vzroka; 3. osebni zaimek; 4. cvetlica; 5. stokanje; 8. namesto »če«; 11. predlog; 13. mali čoln; 14. žensko ime; 15. kazalni zaimek; 16. začetek abecede; 18. rabi kosec; 20. glasbeni izraz za glas; 21. veznik; 23. bolečina; 25. darilo za god; 26. čas po pustu; 27. ostrá konic; 28. kazalni zaimek; 31. mlečni izdelek; 32. nikalnica;

34. sladka jed; 36. nota; 37. narejen iz protja; 38. »tako bodi«; 41. rabimo v zdravilstvu; 44. predlog.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom in ga prejemaajo naročniki, ki plačajo naročnino v mesečnih obrokih po L. 2,50. Celoletna naročnina znaša 25 L.

List izdaja »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani, zanjo odgovarja Franc Štrukelj.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Franc Štrukelj).

SLIKAR OMERSA RAZSTAVLJA ...

Nikolaj Omersa je mlad slovenski slikar. — Sicer sem vam za to številko obljubila razgovor s Pavlovcem, ki ga pa nisem našla. Bila sem v zadregi. Pa grem k Miheliču, ki me sprejme s čopiči in paleto v rokah. »H komu?« ga vprašujem, »če ni Pavlovca?«

»Pojdite k Omersi. Zakaj se ne bi oglasili pri enem izmed mlajših? — Omersa je talentiran.«

Stečem po stopnicah, po Miklošičevi in čez tromostovje naravnost k Omersi. Drugo nadstropje, temno, ozko stopnišče. Pozvonim. Odpre mi Omersa sam, koj ga spoznam po lastni sliki z neke razstave.

»Gospod profesor Omersa?«

»Da.«

»Prosim vas za kratek razgovor, ki bi ga priobčili v Našem rodu.« Slikarjeve oči me motre nezaupno, hladno.

»Razstavo pripravljam pri Obersnelu in precej dela imam.«

»Vem, pa vkljub temu ali prav zaradi tega. Prihodnja številka bo izšla ob razstavi in mogoče bo koga od mojih mladih bralcev opozorila nanjo.«

»Prav,« se suho odloči Omersa. —

»Ali hočete takoj?«

»Ne, gospod profesor. Mogočeimate jutri kakšno uro prosto?«

»Jutri? Ves dopoldan imam šolo, popoldne bom slikal. Zvečer, če vam je prav?«

»Prav. Na svidenje!«

V sredo po šesti sediva pri Košaku. Zunaj hrešče tramvajski vozovi. Sedim nasproti steni, na katero je naslikal Omersa pisano fresko. Nič prav nama ne steče pogovor. Omersa je tih, vase zaprt. Mogoče ga utruja profesorsko delo, si mislim in v zadregi vprašujem na glas, če je Ljubljčan.

»Rojen sem v Idriji. Oče je bil tam profesor. Pa smo se kmalu preselili v Ljubljano, iz Ljubljane pa v Celje. Spominjam se, da sem v ljudski šoli

nekoč narisal očeta pri popravljanju zvezkov. Risbe sem pokazal součencem in kmalu jo je videl tudi učitelj, kar je seveda povzročilo senzacijo v šoli. Sicer so bili pa doma mnjenja, naj se poprimem violine. Starejšega brata in mene so nagnali v Glasbeno Matico. Pa se nisva preveč obnesla. Če je le šlo, sva zašla namesto k uri na hrib Sv. Jožefa za Savinjo. Najina violinska škatlja je bila trdna in na njej se je dalo imenitno drsati po travi in hribu navzdol. Na to nisem mislil, da bi bil slikar. Kot študent sem risal in slikal le, da sem slike poklanjal sorodnikom. Svojo prvo sliko z oljem, dva liščka v gnezdu, imam še zdaj doma. — Po realki sem šel na slikarsko akademijo v Zagreb.«

»Kako ste se počutili na akademiji?«

»Dobro!« Začuden me pogleda in ne ve prav, kaj hočem. »Skromno sem živel, ampak prijetno.«

Priprem oči in ga vidim: pridnega, vestnega študenta na zagrebški univerzi. Študij mu je važen nad vse, s kolegi ima miren, skoraj hladen odnos. Ves v svojem delu in življenju ob njem se ga le rahlo dotika.

Omersa gleda mimo mene, roke ima mirno sklenjene na mizi. »Mogoče vas bo zanimalo, da sem bil nekajkrat v Italiji. Tudi v Parizu sem bil, ampak čez dober teden dni sem se moral vrniti, ker so me klicali k vojakom.«

Omersa umolkne, jaz si površno zapisujem njegovo skopo pripovedovanje in mika me, da bi mu povedala nekaj, čemur bi se slikar široko in na ves glas zasmel. Pa se mi koj zazdi, da je to skoraj nemogoče in mu le odkrito priznam, da poznam malo njegovih slik. Videla sem jih le na razstavah v Ljubljani.

»Mogoče bi vam ne bilo napak, če bi mi pokazali nekaj del, ki jih nameravate razstaviti?«

N. Omerša: *Vas ob Savi*

»Rad!«

Plačava vsak svoje malo pivo in odideva. Omerša ima svoj atelje kar v veliki, svetli kuhinji. V sobi vise po stenah slike: materin in ženin portret, rože, najbolj mi je pa vseh Kongresni trg v visokem snegu. Po tleh leže platna in okviri. Oprezno sto-

pam med njimi in si ogledujem nageljne, ribe, kopalke, anemone, nevesto v pajčolanu, ženski obraz v modnih čipkah.

Poprosim ga še za njegovo sliko, ki jo potrebuje urednik za naslovno stran.

»Hvala lepa, gospod profesor. Želim vam z razstavo lep uspeh. Zbogom!«

»Zbogom!«

Tako. — Dragi bralci, zanima me, če bo kdo od vas videl Omeršove slike na razstavi in kako mu bodo všeč. — V Jakopičevem paviljonu pa razstavlja sedaj Matija Jama, Jakopičev sodobnik. Njegove sli-

ke so zelo lepe. — Res pa je, da Pavlovec čudovito lepo slika naše pokrajine. — Tudi v Narodni galeriji je ena njegova slika. Z Mirjano si jo bova ogledali.

In prihodnjič vam bom napisala v slovo o najinem obisku v Narodni galeriji.

MARIJ SKALAN:

DNEVI

*Ponedeljek je lenuh,
v žeji usahne, ker je suh.*

*Torek, norek, pustni dan,
pleše, ker je teleban.*

*Sreda, skleda, koš klobas
strini Tini nosi v vas.*

*A četrtek, srednji dan,
razčetrtri se razklan.*

*Petek, dedek, suhi post,
po koprive hodi v gozd.*

*Je sobota pometač,
urno giblje se brez krač.*

*A nedelja se krasi,
k maši gre, Boga časti.*

»ASTRON«

Ilustriral Fr. Mihelič

Petru se je rana na nogi še dokaj hitro zacelila in kmalu je pozabil na nezgodo, ki se mu je pripetila na cesti. Le na Astrona ni mogel pozabiti. Vsak dan je nekajkrat stopil pred vrata ter ga klical. Ljudje so se mu začeli že smejeti ter ga imeli za čudaka.

»Mar misliš, Tement, da ti pes od mrtvih vstane, če ga hodiš klicat vsak dan pred vrata?« so se mu rogali.

Ali Peter se ni zmenil za take govorice. Tako je le premišljeval večkrat sam pri sebi: »Drugi se lahko smejo in brijejo norce iz ubogega siromaka, ko niti ne vedo, kak dragocen zaklad posedujejo, ko imajo zdrave oči. Toda jaz revež, ki se sam niti ganiti ne morem. Povsod tema, črna tema, iz dneva v dan in leto za letom. Edini svetli žarek v tem temnem in hladnem mojem življenju mi je bil Astron, vrli in zvesti Astron, moj vodnik in tovariš, ki me ni nikoli zapustil in na katerega sem se lahko zanesel bolj kakor na rodnega brata.«

Hudo je bilo Petru pri srcu, kadar je zrl skozi odprta vrata, a je videl samo črno temo. Trdno je bil prepričan, da je pes mrtev, vendar ga je klical in pričakoval vsak dan. V dolgih nočeh, ko ni mogel zaspiti, je mislil nanj. In čim bolj je pletel misli okrog Astrona, tem bolj je rastlo v njem upanje, da mogoče le ni mrtev in da je res pobegnil, kakor je trdila Bidovčeva Neža. Toda s tako mislijo se ni mogel sprijazniti. Astron ni pobegnil, toda mrtev tudi ne more biti. Peter se je oprijel v zadnji nadi celo te misli, da Astron sploh ni ranljiv in da je ušel pred zasledovalci ter da se lahko vsak hip prikaže na pragu.

Rana se je Petru zacelila popolnoma in zopet je lahko brez težave stopil na levo nogo. Toda nekaj dni pozneje je začutil po vsem telesu silne bolečine. Sam ni vedel, od kod in zakaj. Usta je odpiral le s težavo. Ravno tako je težko požiral hrano in tudi govorica se mu je nekam zatikala, kakor da ga nekaj duši. Od časa do časa so ga stresali sunkoviti krči in to pri polni zavesti. Bidovčeva Neža se je zelo začudila, ko je videla, da boleha Peter za novo in neznano boleznijo. Od poslednje nezgode na cesti vendar ni bil nikjer. Neža tega nikakor ni mogla razumeti.

»Le od kod se je naenkrat vzela ta bolezen, bi rada vedela,« pravi Petru ter ga resno motri. »Saj razen v trafiki nisi bil nikjer drugje in rana na nogi je tudi že dobra.«

Peter je molčal in rahlo stokal na ležišču. Kaj pa naj odgovori? Saj sam ni vedel, kako da ga je naenkrat zopet vrglo.

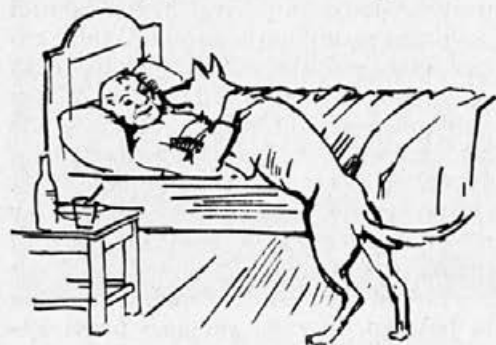
»Verjemi mi,« nadaljuje Neža in glas ji postaja osoren, »da si zbolel samo zaradi tega nesrečnega psa, ki ga ne moreš pozabiti! Izbij si ga iz glave in takoj ti bo odleglo!«

Nič ni rekla več. Skuhala mu je kamiličnega čaja in nato spet odšla. Naslednji dan je bilo Petru še huje. Zvijal se je v krčih in klical na pomoč Astrona. Neža je bila že vsa preplašena in ni vedela, kaj bi. Poklicala je na pomoč še sosedo Uršo, ki se je na razne bolezni bolj razumela. Urša pogleda k Petru, mu potipa žilo ter izmeri vročino. Nato pomembno pokima z glavo ter namigne Neži, naj stopi ven. Zunaj pa ji pravi:

»Tako po rešilni avto! Sicer ne vem, kaj ima, toda hudo je bolan!«
»Misliš, da je res tako hudo?« se čudi Neža.

»Nič ne mislim, ampak vem!« odvrne skoraj jezno Urša. »Če ga zdrav-

nik ne reši, ga živ krst ne bo! Če hočeš, stopim do rešilne postaje, ti pa medtem pripravi Tementa za bolnišnico. Saj vidiš, tak ne more od doma. Usmiljene sestre bi se čudile, da je tako zapuščen.«

Neža je bila s tem zadovoljna ter se takoj spravi k delu. Urša pa odhiti po rešilni avto. Neža poišče v predalih sveže perilo ter prinese škaf vode, brisačo in milo. Peter je mirno ležal in bil z vsem zadovoljen, kar se je godilo okrog njega. Ravno mu je natikala Neža svežo srajco preko glave, kar se vrata sunkoma odpro in na pragu se prikaže — Astron. Za hip obstoji ter se ozre po vseh kotih, kakor da se hoče prepričati, če je prišel prav. Takoj nato pa odjekne po sobi njegov glas, da so se stresle stene. Neža se prestraši, da se skoraj sesede na tla. Peter pa se vznemiri, odvrže srajco po tleh ter zavpije kakor brezumen:

»Astron, moj Astron, torej si vendarle prišel! Čakal sem te. Nisem verjel lažem, ki so jih trosili o tebi. Pridi k meni, moj zlati Astron! Siromak Peter te pozdravlja.«

Ni še Peter vsega povedal in že je bil Astron pri njem. Vzpel se mu je na prsi ter ga lizal po obrazu. Zraven pa je tako veselo in razposajeno cvilil in dajal duška svojemu veselju, da

se je celo mrka in prestrašena Neža morala smejati.

»No, ali nisem rekla, da se vrne?« je govorila. »Dobro poznam pse in vsi so enaki! Ko se znore, se vrnejo. Da, da, tako je bilo vedno in tudi bo. Tudi Astron je tak, no in sedaj je spet tukaj! Hvala Bogu, še zmešalo bi se Petru, če bi izostal še par dni!«

Medtem je Peter ves ganjen objemal Astrona in si ga stiskal na prsi. »Astron, moj Astron,« mu je šepetal skoraj jokaje, »zopet si pri meni, siromaku! Kaj ne, da me ne zapustiš več? Čuj, Astron, bolan sem, hudo bolan.«

Astron ga vneto posluša, toda razumel ga menda ni popolnoma. Kajti drugače ne bi ponorel od veselja ter divjal iz kota v kot in zopet k Petru in nazaj. Prav nič mu ni bilo videti, da že dva dni ni zavžil ničesar razen čiste potočnice in da njegovi prednji nogi še nista dobri. Saj je moral skoraj na vsakih sto korakov počivati, ko je iskal dom in Petra.

V tem zatrobi hupa na cesti.

»Ježeš, Peter, rešilni avto je že tu!« vzklikne Neža. »Brž, brž! Tak hiti, no!«

Ali Peter se ne zmeni za njene pozive. Mirno leži v postelji ter se meni z Astronom, ki mu pravkar čepi pri vzglavju. Toda Neža ni dala miru. Naglo pograbi srajco na tleh ter jo s silo potegne Petru preko glave. Peter hoče nekaj ugovarjati, ali v tem že vstopita dva bolničarja, da prevzame ta bolnika.

»Nikamor ne grem!« kriči Peter kakor obseden, ko se mu bolničarja približata. »Saj mi ni nič, prav nič me ne boli in Astron je pri meni!«

Toda še v istem trenutku ga popadejo zopet krči. Zvijal se je kakor črv.

»Tetanus, otrpni krč,« pravi prvi bolničar drugemu.

»Če le ni prepozno?« pripomni drugi. Naglo pograbi Petra ter ga preneseta v avto. Hip nato je avto odbrzel.

odpeljali. Zakaj? Ni hotel sam iti, nesti so ga morali. To je Astron videl in tudi dobro razumel. Ozre se. Za njim zaklepa Neža trafiko in hrešči kakor večča. Astron je ves iz sebe, pri milem Bogu ne ve, kaj bi. Tedaj zasliši Nežin glas.

»Astron z menoj pojdi! Dobiš južino!« Neža ga vabi. Sedaj se mu je razsvetilo v glavi. Postalo mu je vse jasno. Dom je ostal prazen, Petra pa odpeljejo bogve kam. Dvignil je smrček visoko v zrak in zatulil, kakor da mu je konjačev strel iznova odprl rane na nogah. Z boleznim in cvilečim glasom se je pognal s poslednjimi močmi za rešilnim avtom.

(Konec prihodnjič.)

Astron stoji na cesti kakor pribit. Vse se je odigralo tako naglo mimo njega, da ne razume prav ničesar. Kaj naj pomeni vse to? Toliko hudega je že prestal in komaj se reši prve nesreče, že ga čaka druga. Komaj par trenutkov je užival neskajljeno srečo in veselje, da je spet doma in pri Petru, že ga čaka spet bridko razočaranje. Videl je, da so Petra odnesli in

ČIŽEK JE BOLAN

Zdravnik: Dober dan, gospa, dober dan! Ali je čížek vaš hudo bolan? Ali mu srce preveč utriplje, ali ga v trebuhu ščiplje? Je že kaj takega jedel, je že kaj takega pil!

Mati: Nič takega ni jedel, nič takega ni pil! Moj čížek se je le hudo pobil. Hotel je iz gnezda zleteti, s tovariši po vejah no-reti. Ker pa letati on še ne zna, je padel prav trdo na tla. Strašno zdaj ga glava boli in vse kosti. Pa najlepše peresce je strl. O, doktor, ali bo moj sinček umrl?

Zdravnik: Umrl že ne bo, umrl! Peresce mu bom izdrl, na glavo mu bom obkladek dal, pa bo vse prav. Jutri vaš čížek bo zopet zdrav!

Mati: Hvala, doktor, hvala! Zelo sem se za čížka bala. In zdaj za plačilo vzemite troje muh.

Zdravnik: No, no, saj ni-sem oderuh, ampak troje muh je le premalo! Če jih jaz poj-em, ne bo za mojo ženo nič ostalo. Gospa, še dva in pol črvička boste dali za zdravlje-nje sinčka čížka.

DEKLA URŠA

Živela sta oče in mati. Imela sta sedem otrok. S hlapcem Miho in deklo Uršo sta se mučila od zore do mraka, da bi prehranila vso družino. Tako sta se mučila, da sta se izmučila. Ko je bilo najstarejšemu otroku trinajst, a najmanjšemu, Mezinčku, pet let, sta umrla drug za drugim.

Otroci so ostali sirote in so dolgo jokali. Pa so se potolažili, kajti je rekla dekla Urša:

»Bom že jaz za vas skrbela, da bi lastna mati ne mogla bolje.«

A hlapec Miha je dodal:

»Kaj bi se cmerali! Kar je, pa je. Bom pa delal za dva. Nič se ne bojte, ne bomo propadli, ne!«

In sta hlapec in dekla zavihala rokave ter se pognala v delo. Prav nič se ni poznalo, da manjkata dva. Tudi otroci so pomagali, kjer so le mogli. Sreča je spet posijala v hišo.

Ali nekega dne se je zgodilo tole: V hišo stopi črno oblečen gospod. Nosil je kozjo brado in iz obraza mu je silil šiljast nos. Imel je naočnike in srepro je gledal.

»Jaz sem brat rajnkega gospodarja in varuh te hiše,« je dejal in pokazal neke listine. V njih je stalo res zapisano, da je črno oblečeni gospod varuh otrok. Družina je ravno sedela pri južini, ko je tujec prečital listino. S preplašenimi očmi so vsi strmeli v prišleka in Mezinček, najmanjši, je bilo zajokal.

Varuh je dvignil kazalec in pokazal na Mezinčka:

»Tega si bom jutri vzel v šolo. Ga bom že odvadil cmeravosti!«

Potem je pokazal na skledo zabeljenih žgancev in dejal:

»Odslej se pri tej hiši ne bo več tako belilo! In žgancev je tudi preveč. Od jutri naprej bomo začeli štediti!«

Nato sta mu morala hlapec in dekla pokazati hleve in vsa poslopja. Nič mu ni bilo všeč in nazadnje je dejal:

»Vidva jutri kar pripravita svoje stvari. V osmih dneh gresta. Polovica

otrok je dovolj velikih, da lahko primemo za delo. V mladosti se je treba učiti!«

In je varuh šel v sobo, kjer sta nekoč bivala oče in mati. Tam si je pomel roke in zamrmral:

»Lepo posestvice to! Tako bom vsem zagodel, da bodo vsi zbežali od tod. Čez leto dni bom sam gospodaril tu!«

*

Hlapec in dekla sta med tem sedela na pragu in strašno težko jima je bilo pri srcu.

»Kam naj grem na stara leta?« je vprašal Miha in mršil obrvi.

»Kaj bo z otroki?« je zajokala Urša. »Rajnki gospodar bi se obrnil v grobu, ako bi vedel, kaj se je zgodilo.«

»Kaj bi se obračal, mari bi sem prišel in satana pregnal!« je zamrmral Miha.

»Rajnka gospodinja pa bo prišla, boš videl, da bo!« odvrne Urša.

»Kaj bi hodila. Kdor je mrtev, je mrtev. Ne vrne se več!« modruje hlapec Miha.

»Boš videl, da bo! Saj ne more gledati z drugega sveta kaj takega!« trdi Urša.

*

Tudi otroci so bil žalostni, da nikoli tako. Zbrali so se v svoji sobi in sedli na postelje. Tam so nekaj časa jokali, potem pa de najstarejši:

»Jaz ne ostanem tu. Jaz grem po svetu!«

»Kam pa boš šel po svetu?« vpraša drugi.

»Po svetu, kamor koli. Kar naprej, kar naprej!« odvrne prvi.

»Pa kod?« bi rad vedel tretji.

»Kar skozi gozd, kar naprej, kar naprej, do dobrih ljudi.«

»Tam so divje zveri in copernice!« se prestraši četrti.

»Še hujša zver je k nam prišla. — Pred copernicami pa me bo že varoval duh naše mane!«

»Pa pojdimo k njej!« predlaga peti.

»Ne moreš na drugi svet kar tako! — Prej moraš umreti.«

»Pa se vlezimo vsak na svojo posteljo in umrimo!« predlaga šesti.

»To ni kar tako. Prej moraš biti bolan!«

»Jaz nočem umreti!« zajoka Mezinček.

Vsi so ga tolažili. In ko je Mezinček utihnil, so sklenili, da zbeže vsi hkrati v velik svet. Napolnili so si bisage in čakali noči.

Mezinček si je skrivaj napolnil žepe s kamenčki, da bodo znali pot nazaj, če bo treba. Kakor tisti deček v pravljici.

Na zemljo je padla noč. Varuh sedi v svoji sobi in strmi v gospodarske knjige. Nenadoma dvigne glavo. Kaj pomeni to zbijanje z vrati in ta ropot? Že hoče vstati, da pogleda, kaj je, ko se odpro vrata. Dekla Urša stoji na pragu. Vsa blede je v obraz in sapo lovi:

»Gospod, nesreča se je zgodila. — Otroci so ušli. Pustili so listek, da gredo po svetu in da se več ne vrnejo!«

»Hoho!« se zasmije varuh. »Naj kar gredo! Saj tako niso znali drugega kot jesti! Hoho, naj gredo, naj gredo!«

»Gospod!« se razjezi Urša. »Ali se ne bojite Boga?«

»Jaz?« se smeje varuh. »Jaz se nobenega ne bojim, samo smrti!«

»Tako, samo smrti? Tudi ta pride po vas!«

»Pride, pride, a ne še tako kmalu!«

»Kdo ve, če ne!« vpije Urša. Potem pa se skloni nad mizo tik pred varuha: »Preden sta umrla gospodarja,

sem jo videla... Tu na pragu je stala. S koso na ramih in v beli obleki...«

Varuh pogleda preplašeno na prag, potem pa se razjezi in zavpije: »Marš, ven!«

Urša zbeži in zaloputne vrata za sabo. Kmalu nastane grobna tišina. Varuh privije luč in se zatopi v gospodarske račune. Ali nekaj mu ne da miru. Vedno in vedno prisluhne in vedno in vedno mu sili pogled proti vratom.

Mine ura za uro. Nekje bije ura. Dvanajstkrat. Varuha se loti še večji nemir. Vstane ter hoče k vratom, da jih zaklene. Tedaj pa — o groza — vrata se sama odpro. Varuh gleda z izbuljenimi očmi, a ne vidi ničesar. »Prepih jih je odprl,« si misli in stopi korak naprej. Tedaj pa — križ božji — na pragu stoji bela smrt s koso v roki. Varuh se opoteče do mize in se z obema rokama oprime stola. Mrzel pot mu stopi na čelo in kozja brada se mu trese. Kolena se mu šibijo in šibijo, dokler ne poklekne na tla. S tresočim glasom zaprosi: »Usmiljenje...«

Prikazen pa zamahne s koso in z votlim glasom de:

»Pripravi se, o človek. Ob uri eni pridem pote v to sobo. Zakaj tako je zapisano: Kogar najdem v tej hiši nočoj, mora z mano!«

Prikazen je izginila in vrata so se zaprla. Ko je varuh dvignil glavo, je bil sam. Obriše si pot s čela, plane na noge in začne vpiti:

»Na pomoč, ljudje božji, na pomoč!«

Ne dolgo in v sobo pritečeta hlapec in dekla:

»Kaj pa je za božjo voljo?«

»Naprezite voz! Hitro, hitro. Jaz grem, ne maram živeti v tej hiši!« vpije varuh, zgrabi svoje stvari in beži iz sobe, da ga Miha komaj dohaja.

Kmalu je zdrdral voz preko dvorišča na cesto proti najbližji postaji.

V kuhinji pa Urša para rjuhi, ki jih je bila prej sešila. Koso je bil hlapec Miha že prej odnesel na varno.

Tiho se Urša smehlja. In bi se na glas smejala in prav od srca, če bi je ne težila skrb zaradi otrok.

A otroci so bili tačas že na povratku. Preplašil jih je bil gozd in sence, ki jih je metala polna luna. Zelo so bili veseli, da so jim kazali pot nazaj

drobni kamenčki, ki jih je bil Mezinček spuščal na tla.

Ko se je vrnil Miha z vozom, so otroci že mirno spali vsak v svoji posteljici in sanjali o možu s kozjo brado, ki ga Urša podi prek polj in travnikov v daljni, tuji svet.

TO NE LJUBIČ:

ZNAMENJA OB POTIH

V naši dolini je mnogo znamenj. Stari Andražev stric mi je o njih pripovedoval takole:

Znamenj je pri nas toliko, kolikor nas je starih dobropoljskih, nepriseljenih gospodarjev. In prav taka so, kot smo njihovi gospodarji. Dvoje, troje je bogatih, bahatih, ker je tod samo toliko resničnih bogatincev. Ti so v starih časih hoteli postati čim podobnejši grajskim in ko so grajski zidali cerkve, so naši bogatinci postavljali kapelice vsaj cerkvam podobne. Največ pa je božjih znakov kar na hišah, ker je pač tudi največ gospodarjev takih, ki imajo zemlje komaj toliko, da jo skrbno obdelajo, ne pa da bi nanjo še postavljali kar koli. Potem mi je povedal še dolgo zgodbo, zakaj je prav v Dobrépoljah toliko znamenj. Poljci so nekdane dni zelo bogato živeli. Udobje jih je popačilo, za-

to so Boga pogostoma hote žalili. Bog jih je postopoma kaznoval, toda ni dolincev spokoril, še hujše so ga žalili. Na neko sveto noč je Jurkova baba nalašč šla prāt, samo da je Stvarnika zaničevala. Bog je takrat naredil tako, da je baba pri priči okamenela, obenem pa je vsem zagrozil, da bo Dobrépolje potopil. Šele tedaj so se grešnikom odprle oči, začeli so se pokoriti ter v potolaženje božje jeze postavljati božja znamenja.

Taka pravljica se prijetno posluša, vendar je gotovo oddaljena od resnice. Najbolj naravno je pač, da bo tam največ znamenj, kjer so podobarji doma, in pri nas so.

Nekaterim znamenjem, zlasti na samotnejših krajih postavljenim, je ljudstvo privešilo resno ali pa hudomušno pripovedovanje. Največ takih pripovedovanj temelji na vraži o strahovih in zakopanih zakladih, ki jih čuva peklenšček. Iz sveta slučajne domiš-

ljije pa je naslednja dogodivščina, ki jo je bog ve kdo priteknil znamenju, v katerem je leseni lik že strohnél in odpadel:

Martinek je bil fant, ki se je s pametjo skregal. Ko je njegovi materi zmanjkala denar, ga je poslala s poslednjim živinčetom na semenj, da bi ga prodal. Rekla je Martineku:

»Ne prodaj tistemu, ki dosti govori. Tak te gotovo opehari.«

Martinek je razumel in sklenil, da ga bo prodal takemu, ki ne bo nič govoril.

Na semnju se mu približa kupec; ogleda si junca in vpraša:

»Koliko češ zanj?«

Martineku šine v glavo: »Ha, ta je eden tistih, ki govore«, zato se namrdne in sejmarja zavrne:

»Zate ni na prodaj!«

Užaljeni kupec je odšel in za njim še vsi, ki so se zanimali za žival. Martineku ni preostalo drugega, ko da se je z živaljo vrnil domov. Sredi poti, ob kapelici se je ustavil. Zapazil je v znamenju svetnika in ga je pobaral:

»Morda bi ti kupil junca?«

Svetnik je seveda molčal, kar je bedačka močno razveselilo. Pri sebi je modroval: »Ta je pravi, ta nič ne govori.« Brž se odloči in svetniku pusti živinče ter de:

»Tu ga imaš, sedaj mi pa plačaj!«

Svetnik spet molči, Martinek pa:

»Da, da, ti si pravi! Pa obdrži živinče in pripravi denar do jutri.«

Odšel je domov vesel, da je tako dobro opravil. Prišedši domov, ga je mati nagnala nazaj po junčka. Živali ni bilo več tam. Martinek se zadere:

»Denar sem!«

Svetnik molči, zato Martinek:

»Boš dal ali ne! Kaj misliš, da so

junci zastoj? Ti si ga vzel, zdaj pa plačaj!«

Ker je svetnik le molčal, je Martin-ka nazadnje pograbila jeza in lop z gorjačo po svetniku. Trhli kip se je sesul in pred bedaka se je stresel poln pisker zlatnikov.

»Viš, zakaj pa nisi hotel dati zlepa,« je veselo brundal Martinek in drvel domov.

So ob potih tudi znamenja, v katerih ni posebej lika katerega nebeščana. Zlasti ob glavnih furmanskih cestah se je mnogokrat zgodila nesreča, ko so ves blagovni promet še posredovali samo parizarji. Kar je teh znamenj lesenih, so v obliki križev, na katerih je namesto bogca preprosta slika in napis v pojasnilo nesreče. Taka znamenja vedno bolj minevajo, ker največkrat ni nikogar, da bi jih obnavljal. Mnogo bolj trpežna so kamnitna znamenja.

Sredi polja, ki še danes meji na grajsko, pa stoji znamenje, ki nima več ne božjega ne drugačnega lika, vse je že izginilo. Ni pa izginil spomin na primer očitne božje kazni, ki se je bojda tam primeril. Kruti graščak je s svojimi pajdaši nalašč drvel čez zoreča polja. Vsakogar, ki ga je srečal, je ošvrkal s pasjim bičem. V divji ježi preko polja je naletel na samotno znamenje, ki se mu seveda ni umaknilo. Zato je tudi proti njemu zamahnil z bičem. Bič se je opletel okoli znamenja in sila dirjajočega konja je

razsedlala okrutneža. Potolkel se je tako, da je dobil črne rane, ki so neozdravljive. Ob smrtni uri so ga odnesli peklenščki.

PTIČEK IN PTIČICA

Po ljudeški pesmi — Ilustriral O. Gaspari

LEPI

LETI, MLADA

ZA NJIM HITI:

, KAM ČEZ

LETIŠ, KAM IZ ZE-

LENEGA

OD MENE,

, BEŽIŠ?

VZEMI,

, MENE! BOM

PESTOVALA, NA

DROBNI

JIH ZIBALA. SKUPAJ BOVA

, SKU-

PAJ SE NA

GRELA."

„KAJ BI Z REVNO

? IMAM PREMAJHNO

JE MOJA

TRNOV

.

MOJA

JE DROB-

NI

IN

IZ

JE MOJ

."

„JAZ NEKAJ,

,

IMAMI JAZ,

ČARATI

ZNAM: BO

NAMA SLADKI

IN

PRELEPA

BO , SLASTNA BO NAMA .“

„KAJ, , IMAŠ, S ČIM, , ČARATI ZNAŠ?“

„JAZ DROBCENO IMAM, Z DROBNIM ČARATI ZNAM.“

„ČEJE TÁKO, , TVOJE DROBNO , PRIDI

V MOJE .“

GIUSTAV STRNIŠA:

SONCE IN MAJNIK

Sonce sine čez planice,
maj zadiha na ravnice,

hipne čez steze, vodice,
v polje, gozd in košenice.

Čara nam iz tal cvetlice,
sonček pozlati jim lice.

Majnik skliče pevke ptice
vzdrami plašne prepelice.

Sonce biser roso siplje,
ptičicam srce utriplje.

V zboru zjutraj se glasijo
in svatujejo, žgolijo.

Ilustriral Gregor Strniša

Maj čez plot na vrt poskoči,
sonček se za njim potoči.

Žarki živo se sprostijo,
se po gredah zapodijo.

Pri uljnaku maj obstane:
roj čebel zleti v poljane,

dedek vivček svoj prižiga:
„Kaj ledena smrt me briga!“

Stara leta piš odbrije,
sonce pa mladost mi sije!“

Majnik se med popjem smeje,
sonce starčku plešo greje.

MACJA JE DRUŽINA TIHA,
PREMISLJUJE O USODI,
KI ŽIVLJENJE NASE VODI.
SIVOTAČKA GROMKO KIHA,
CMERA SOLZE GRENKE STEJE,
PIKA V ZIBKI PA SE SMEJE
VSEJ OBVEZANI BRKAČKI.
MUCA MACA DVIGNE TAČKI,
SVOJIM MALIM MUCKAM PRAVI:
»NISTE IMELE SREČE DAVI;
ONI LE NI NIKDAR LAČEN,
KI JE PAMETEN, ZVIJAČEN,
KI NACRT SI ZVIT NAPRAVI,
PREDEN SE NA LOV ODPRAVI.«
KO TO MAMICA MODRUJE,
ČUDNA GODBA SE ZAČUJE.
»TO SO MISKE!« PIKA REČE,
HITRO K VRATOM GLEDAT TEČE.
V SKEDNJU MISKE SE GOSTIJO,
PLESEJO, POJO, KRIČIJO.
MLADI MIS SE ŽENI Z MIŠO,
VSE KAR LEZE, VABI V HIŠO. — —
MALE MUCKE SKUPAJ ŽDIJO,
O NACRTIH GOVORIJO.
KO JE MODROVANJA DOSTI,
CMERA REČE: »TO VAM PRAVIM:
BODIMO SE MUCKE GOSTI,
JAZ PA MISUSE NAJAVIM.«

BELOREPKA

Pastirska zgodba.

Ilustriral Stane Kumar

Tovarišice so se malo oddaljile in posedle s svojim plenom na kolovoz.

Tedaj se je moja razkuštrana glava prikazala iz grma.

Ugledale so me. Razločno sem videla strah in slabo vest v njihovih očeh.

Pepa se je zagnala do jesenovega grma in vrgla punčko vanj, tako hitro in vešče, da onidve nista opazili.

»Pridi sem!« sem jo poklicala.

Nezaupno se je približala in v strahu gledala na bič v moji roki.

»Me ne boš?«

»Te ne bom! Vzemi punčko, ki si jo vrgla, nazaj! Tvoja naj bo!«

Za hip je presenečena obstala: »Jo res daš meni, za zmeraj?«

»Res, za zmeraj. Jaz ne maram več punčk.« Pozabila je na strah in stekla h grmu.

»Marica, Marička! Ali naj vzamem tudi večjo?«

»Vzemi!«

Pograbila ju je in prinesla.

»Ej, Karlinca! Ti si ukradla krilo in lase! Daj nazaj! Punčki sta zdaj moji!« Se je drla na ves glas, sijoča od notranjega zadovoljstva. Čez nizki zid je pokukala črna glava. Črne oči, ko ogle žive, so pogledale s prošnjo proti meni. »Le pridi, Karlinca! Jaz ne maram več punčk.« Zlatolasa Mila je priskakljala čez brinje.

»Ali meni ne daš nič?«

»Posodo vzemi!«

Grabile so vsaka sebi in steple bi se bile, da me ni bilo.

Francka sem videla le od daleč. Približati se mu le nisem upala. Vendar sem opazila v vsem njegovem vedenju tiho, neutolažljivo žalost. Vedela sem, da se na skrivaj joka za

svojo belorepko. In to me je trpinčilo. Zato se mi je zdel moj greh neizmerno večji od ropa.

Doma smo imeli štruklje. Natlačila sem si bila z njimi vse žepe, da je mast kapala skozi.

»Francko, češ štrukljev?«

»Daj!« je poželjivo iztegnil roko.

»Na, še! Jaz jih ne maram.«

»Ne maraš?« je sumljivo pogledal.

»Zdaj jih ne morem.«

»Preobjedla si se. Vi jih dostikrat kuhate. Naša mama pa enkrat v letu. Ali veš, da nimam več belorepke?«

Grlo se mi je stisnilo, onemela sem.

»Neka žival je šla ponoči čez hišo in jo podrla. Belorepka pa je ušla ali pa jo je kaj pojedlo ponoči.« Ubogi Francek je bil prepošten, da bi me osumil tatvine. Najraje bi bila pokleknila predenj in mu vse razodela. A je že odhajal.

»Čuj! Dirke homo imeli na Poljanah. Pridi gotovo! Morda bo tudi vojska,« je vpil že od daleč.

»Francek, Francko! Jaz sem ukradla tvojo belorepko,« sem kričala za njim, ali me ni več slišal.

Malo lažje mi je bilo pri srcu po tem srečanju. Vendar me je grizel kes, v katerem ni bilo tolažbe ne odpuščanja.

Opustila sem igre, dirke in tovariše.

Posedala sem mrtvo za kravami s prazno glavo in srcem. Še nebo ni bilo več privlačno za moje oči, ki je bilo prej neizčrpen vir zabave, s svojimi hitečimi in neprestano spreminjajočimi se oblaki. Prosila sem Boga čudeža, da oživi belorepko. Molila sem goreče z vsem srcem. Zaman! Nebo se je zaprlo moji molitvi. Belorepka je ležala mrtva pod robido in mravlje so raznašale njeno telesce.

Bližal se je dan prve svete spovedi. Zavidala sem tovarišem in prijateljem, ki so veseli in brezskrbni čakali tega dneva. V meni pa se je vse zgnetlo in je težilo in tiščalo.

V snu sem stokala in kričala. Naši so mislili, da sem bolna. Zvečer so mi kuhali bezgov čaj in devali na glavo krompirjeve olupke. Mati me je kopala v vinu, v katerem je plaval rožmarin. Starši so bili prepričani, da sem se pri tistem usodepolnem padcu poškodovala in pretresla. Babica je mislila, da je padel name hud uročen pogled. Zato me je kadila z ivanjskimi rožami in delala nad menoj razne zagovore. Nobeden pa ni slutil moje bolečine. Jaz sem molčala in le gmajni sem razodevala svoje srce.

Pred cerkvijo je vesel direndaj. Otroci čakajo kaplana. Prišla sem zadnja. Vso noč me je tresla mrzlica, mučili so me strah in težke sanje.

Slednjič se odpro cerkvena vrata in visoka postava kateheta se prikaže.

»Pridite!« je povabila bela roka.

Ko sem pokleknila pred spovednico, mi je bilo, ko da sem stopila pred obraz živega Boga.

V pretrganih besedah sem jecljala

zgodbo o belorepki brez olepšav. Bilo mi je, kakor da z vsako besedo odtrgam košček živega srca iz sebe.

»Ali more Bog odpustiti tak greh?« sem zajecjlala in spet se mi je zazibal pred očmi; glava je nemočno klonila na posvečeno desko.

»Vstani!« je velel glas, tako neskončno mil in lep, kakor iz samih nebes poslan. Dotaknil se je moje duše kakor blagoslov. Srce je zaživelo.

Veliko upanje me je dvignilo. Pogledala sem v kateheta. Sama dobrota je sijala iz njegovih oči. Nikdar prej in nikoli kasneje nisem videla tako lepih oči. Njegovih šepetajočih besed nisem razločevala. A razumela sem njegove oči in njegov obraz. — Tiho sem zajokala v veliki sreči. Bila sem očiščena, rešena.

SEJMAR IN ŽABE

Sejmar Dobrovoljček se je vračal ponoči s sejma proti domu. Pot ga zanese mimo žabje mlake. Žabe kvakajo in regljajo na vse pretege. Ali sejmarjev glas vse prevpije: »Juhejsa, juhej, vsega tri jurje sem zaslužil!«

»Rega kva, rega, kva,« kvakajo žabe.

Sejmar obstane in zavpije: »Vsega dva? To ni res! Sedem jurjev sem zaslužil, ne pa vsega dva!« In prešteje denar.

»Kvak, kva, kva!« odgovore žabe.

»Pa same preštejte,« se razjezi sejmar in vrže bankovce v mlako.

Sejmar čaka in čaka do belega dne. Ob zori žabe utihnejo in nič več ne vpijejo: kva, kva, kva. Tedaj de sejmar: »No, vidite, kaj vam pomagajo široka usta, če pa do sedem šteti ne znate!« In je vesel, da je žabe ugnal.

V. LEŠJAK
DAMSKA IN MOŠKA MODA
LJUBLJANA · SELENBURGOVA IN HOTELSLOD

K. PEČENKO

tovarniška zaloga usnja

LJUBLJANA
Sv. Petra c. 41

M. PAKIČ

igračke, lesenina,
morska trava itd.

LJUBLJANA
pri tramostovju

Jonfes Ivo

trgovina s čevlji
Ljubljana, Mesni trg 14

*priporoča svojo lepo izbiri čev-
ljev domačega izvora. Ročno delo*

N a b a v i t e p r a v o č a s n o !

HRANILNICA LJUBLJANSKE POKRAJINE
PREJ HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE

Sedež LJUBLJANA
TELEFON: 35-26, 35-27

Ekspozitura KOČEVJE
TELEFON: 1

*Izvršuje navadna in klirinška nakazila, vnovčuje
čeke in nakaznice ter opravlja vse bančne posle*

Če samo enkrat kupiš

Gagel-ova semena,

ne boš pozabil več njegovega imena.

FR. P. ZAJEC

izprašan optik in urar
LJUBLJANA
sedaj Stritarjeva ulica 6
pri frančiškanskem mostu
Telefon št. 4486

Vsakournstna očala, daljnogledi, barometri, toplomeri, higrometri itd. — Velika izbira ur, zlatnine in srebrnine. Ceniki brezplačno. Kvalitetna optika.

Foto »Speciale«
Ljubljana, Poljanska 13

*izdeluje v najkrajšem času
slike za osebne izkaznice*

Se priporoča **Koćnik Ludvik**

ŠTAMPILJE / GRAVERSKI ZAVOD

SITAR & SVETEK

LJUBLJANA / FRANČIŠKANSKA ULICA 3
(nasproti Učiteljske tiskarne)

Moderne
tkanine

A. & E. Skaberné

Ljubljana, Mestni trg

Klišeje eno- ali večbarvne, za časopise, knjige, razglednice itd. izdeluje

klišarna **»Neografika«**
Ljubljana — Sv. Petra nasip 23

URE in optične predmete po nizkih cenah

J. VILHAR, urar

Ljubljana, Sv. Petra c. 36

ROBERT GOLI

specialna zaloga platna, belega in pralnega blaga

LJUBLJANA, Šelenburgova ulica št. 3

Gospodarska in cvetlična
semena, cvetlične gomolje, rastline
trajnice, lepotično grmičevje nudi

SEVER & COMP.
LJUBLJANA

FABIANI & JURJOVEC

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 5

Velika izbira damskega in moškega blaga, preprog, zastorov, odej, perja, puha itd. Postrežba solidna!